

ЗАСОБИ ТА ПРИЙОМИ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ РОБОТИ

Мовлення – один із ключових чинників розвитку дитини, тому його порушення можуть ускладнювати навчання, соціальну взаємодію та комунікацію. Корекційно-розвивальна робота спрямована на підтримку мовленнєвого розвитку та усунення різних дефектів мовлення. Вона включає спеціально підібрані засоби та методи, які стимулюють фонематичні, артикуляційні, лексико-граматичні та комунікативні навички. Ефективність таких занять залежить від правильного поєднання матеріальних і нематеріальних ресурсів, що враховують індивідуальні особливості дитини.

Під засобами корекційно-розвивальної роботи розуміють матеріальні та нематеріальні об'єкти, які допомагають стимулювати мовленнєвий розвиток і формувати фонематичні уміння у дітей. Основні з них включають:

1. Вербальні засоби – це словесні інструкції, загадки, рими, скоромовки та звукові вправи, які активізують слухові та артикуляційні механізми дитини. Вони сприяють розвитку фонематичного слуху, правильного вимовляння, уваги до звукової структури слова та мисленнєвої активності. Регулярне застосування таких засобів стимулює мовленнєве мислення та допомагає встановлювати асоціативні зв'язки між звуком і його мовленнєвим значенням [2].

2. Візуальні (наочні) засоби – це картинки, картки зі звуками та буквами, схеми, графічні моделі слів і складів. Вони допомагають дітям встановлювати асоціацію між звуком і буквою, формують уявлення про структуру слова та його фонетичний склад, а також покращують запам'ятовування матеріалу. Поєднання візуальних і вербальних засобів стимулює мультисенсорне сприйняття та сприяє більш ефективному засвоєнню інформації [2].

3. Аудіальні засоби – записи мовленнєвих і немовленнєвих звуків, музичні фрагменти, які застосовуються для розвитку слухової уваги, фонематичного сприйняття та диференціації звуків. Вони допомагають дитині розпізнавати

акустичні характеристики звуків (висоту, тривалість, інтенсивність), відрізнити мовленнєві звуки від немовленнєвих і розвивати ритміко-інтонаційні навички мовлення. Використання музики та шумових ефектів підвищує емоційну залученість дітей і створює сприятливі умови для активної роботи слухового аналізатора [1].

4. Цифрові та мультимедійні засоби – інтерактивні вправи на планшетах та комп'ютерах, спеціальні мобільні застосунки та навчальні платформи. Вони поєднують ігрову форму та навчання фонематичних, лексико-граматичних і комунікативних умінь, дозволяють індивідуалізувати процес заняття під рівень дитини. Цифрові засоби також сприяють підвищенню мотивації, розвитку аудіовізуальної пам'яті та активній взаємодії з навчальним матеріалом [3].

Таким чином, застосування різноманітних засобів у корекційно-розвивальній роботі створює необхідну матеріальну та організаційну основу для розвитку мовленнєвих і фонематичних умінь дітей.

Водночас ефективність корекційного впливу значною мірою залежить від способів цілеспрямованого застосування засобів у роботі з дитиною. Прийоми визначають характер взаємодії педагога з дитиною та забезпечують реалізацію корекційних завдань:

- слухова ідентифікація – визначення наявності або відсутності певного звука в слові;
- слухове порівняння – зіставлення фонем за звучанням;
- артикуляційне зіставлення – усвідомлення різниці у способі та місці творення звуків;
- моделювання звукової структури слова – використання схем, фішок, символів;
- ритмічний супровід мовлення – поєднання звуків із рухами, плесканням, крокуванням;
- самоконтроль – формування уміння слухати та оцінювати власне мовлення.

Зауважимо, що комплексне використання різноманітних засобів і прийомів корекційно-розвивальної роботи створює сприятливі умови для розвитку мовленнєвих та фонематичних умінь дітей. В табл.1 згруповано ці прийоми та приклади їх застосування.

Таблиця 1

Прийоми корекційно-розвивальної роботи з формування фонематичного слуху та приклади їх застосування

Прийом	Приклад застосування
Слухова ідентифікація	Дитина слухає набір слів (наприклад, «сік», «мак», «ліс», «дім») і плескає в долоні, коли чує заданий звук [с]; на початковому етапі застосовуються слова, де звук стоїть на чіткій позиції
Слухове порівняння	Порівняння пар слів, що відрізняються одним звуком (наприклад, «кіт» – «кит», «рожки» – «ложки»); дитина визначає, чи звучать слова однаково, або називає звук, який їх відрізняє
Артикуляційне зіставлення	Вимова звуків [с] і [ш] перед дзеркалом із спостереженням за положенням язика та губ; застосовуються також тактильні підказки для контролю артикуляції
Моделювання звукової структури слова	Аналіз слова «кіт» шляхом викладання фішок відповідно до кількості звуків, з поділом на голосні та приголосні
Ритмічний супровід мовлення	Вимова складів (наприклад, «па-па-па», «са-ша-са») під плескання або крокування у заданому ритмі для формування координації звуку та руху
Самоконтроль	Дитина оцінює правильність власної вимови за допомогою сигнальних карток або повторного прослуховування власного мовлення

Джерело: складено автором самостійно

Отже, засоби та прийоми корекційно-розвивальної роботи є ключовими складовими ефективного розвитку мовлення у дітей. Використання вербальних, візуальних, аудіальних та цифрових засобів забезпечує комплексний вплив на фонематичний слух, артикуляцію, лексико-граматичні та комунікативні навички. Прийоми, що поєднують слухове, артикуляційне та ритмічне моделювання, дозволяють дитині усвідомлювати структуру слова та контролювати власну вимову. Комплексне застосування цих засобів і методів створює сприятливі умови для цілеспрямованого розвитку мовленнєвих умінь та підвищує ефективність корекційного процесу. У результаті діти отримують

системну підтримку, що сприяє їх успішній комунікації та навчальній активності.

Список використаних джерел

1. Луцько К.В. Передумови формування внутрішнього мовлення у дітей з особливими освітніми потребами в системі спеціального навчання. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки)*. 2019. № 14. С. 178–190. URL: <http://aqce.com.ua:80/download/publications/547/505.pdf/>

2. Могильова Н. *Загальне недорозвинення мовлення: теорія та перспективне планування корекційно-розвиткової роботи*. Слов'янськ : ДонНПУ, 2019. 123 с.

3. Сайко К., Хомін К. Особливості розвитку фонематичного сприймання та сенсорних систем у дітей молодшого віку з фонетико-фонематичними порушеннями мовлення. 2024. №10 (3). С. 7–18. DOI: <https://doi.org/10.31108/1.2024.10.3.1>